

je o planinskem orlu znanega na področju razširjenosti, vplivov na gostoto razširjenosti, o prehrani (avtor ni obšel niti občutljive teme o škodi na domačih živalih), o dogajanjih v gnezditvenem obdobju, golitvi, premikih, smrtnosti in varstvu. Primerjave rezultatov, dobljenih v kvalitetno različnih območjih, je v avtekologiji preizkušena in zelo učinkovita metoda za odkrivanje načinov prilagajanj vrst na spremenljive razmere v okolju. Avtor pa je šel pri tem še dlje, tako lahko v knjigi najdemo tudi primerjave z drugimi vrstami orlov in zaključke, ki sledijo tem primerjavam. Ob vseh pohvalah za knjigo in s kančkom nacionalnega ponosa lahko dodava le to, da je škoda, ker k novim spoznanjem ni neposredno prispeval tudi kakšen slovenski poznavalec planinskih orlov. Krivda za to pa ni na avtorjevi strani - neobjavljenih podatkov pač ni moč vključiti v primerjave. Pa vendar je v knjigi tudi nekaj iz Slovenije; med zbranimi ljudskimi imeni za planinskega orla je tudi naše.

O širini avtorjevega pristopa do knjige morda še najbolj priča zadnje poglavje: "Zgodovina in tradicija". Tu je predstavljena vsa globina spoštovanja, ki ga je nekdanji človek ritualno gojil do kralja višav v Evropi, Ameriki in Aziji. Dandanes o kakšnem spoštovanju žal ne moremo več govoriti, kvečjemu nasprotno. Vseeno pa je določena simbolika še vedno očitna, ne boste verjeli, tudi v tem prispevku - mala tiskana črka 'a' izhaja namreč iz stilizirane oblike orlovega telesa.

Davorin Tome, Andrej Sovinc

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Na skrivnostni fotografiji v prejšnji številki *Acrocephalus* je verjetno vsakdo brez večjih težav prepoznal tukalico. Toda za katero vrsto gre? Pri nas se pojavlja vseh pet vrst tako imenovanih malih tukalic (mokož, kosec, grahasta, pritlikava in mala tukalica). Da je uganka še nekoliko težja, nam fotografirana tukalica

Grahasta tukalica *Porzana porzana*, Dravsko polje, marec 1994 (M. Vogrin)

skriva skoraj celotno glavo s kljunom, ki je lahko pomemben faktor pri določevanju, in pa noge. Predvsem slednje imajo nekateri priročniki za eno izmed ključnih določevalnih opor, kar pa sploh ne drži! Da je mera polna, imajo nekateri priročniki (npr. PETERSON et al. 1983, BRUNN et al. 1986, PERRINS 1987) napako pri obarvanosti nog pritlikave tukalice *Porzana pusilla*, barva njenih nog namreč ni mesnata, temveč zelenkasta (BECKER & SCHMIDT 1990)!

Z našega spiska možnih vrst lahko brez večjih pomislekov črtamo kosca in mokoža. Zakaj? Na fotografirani ptici v oči zbodejo bele lise na zgornji strani, ki pa jih nobena od omenjenih vrst nima. Ostanejo nam torej še tri vrste iz rodu *Porzana*. Tukaj si lahko na pomoč priskočimo z obliko peruti oz. dolžino tako imenovane primarne projekcije. Na sliki je dobro vidno, da so primarna peresa skoraj v celoti skrita pod krovnimi peresi, primarna projekcija je torej kratka. Takšna perut ustreza grahasti *P. porzana* in mali tukalici *P. parva* (WALLACE 1980, BRADSHAW 1993). Omenjene tri tukalice lahko razdelimo v dve skupini še po enem, morda celo najbolj opaznem znaku, ki ga lahko dokaj dobro vidimo tudi, ko se tukalica premika med gostim vodnim rastlinjem (lastna opazovanja), to je podrepno perje. Le-to je pri

Katera vrsta je to? Can you identify the species?

grahasti tukalici svetlo rjave barve, pri pritlikavi in mali tukalici pa je podrepno perje v vseh starostih in obeh spolih močno temno progasto na svetli podlagi (BECKER & SCHMIDT 1990). Vendar so lahko podrepna peresa pri določenih pticah celo progasta (glej npr. risbo na strani 114 v BECKER & SCHMIDT 1990), česar standardni ključi prav tako ne omenjajo!

V tem primeru ne smemo pozabiti še na eno vrsto, ki se pojavlja v Evropi, to je karolinska tukalica *Porzana carolina*, ki ima, tako kot grahasta tukalica, podrepno perje prav tako enolično rjavo krem obarvano (WALLACE 1980, BECKER & SCHMIDT 1990) in je glavni kandidat za zamenjavo z grahasto tukalico. V Evropi je redke gost (LEWINGTON et al. 1991).

Fotografirana tukalica ima kratko primarno projekcijo in svetlo rjavo podrepno perje, kar pomeni, da je na fotografiji grahasta tukalica. Če bi videli še celotno glavo, bi lahko celo ugotovili, da je na sliki odrasel samec. Grahasta tukalica je bila fotografirana marca 1994 na Dravskem polju.

Za težji določevalni problem velja par mala in pritlikava tukalica. Tu je v vseh starostih najboljši določevalni znak že omenjena oblika peruti oziroma primarna projekcija. Največja podobnost med obema vrstama se pojavi med mladimi osebki. Ne gre zanemariti dejstva, da se

pri obeh vrstah da določiti tudi starost (odrasli se ločijo od mladih npr. po barvi očesa; oko mladih je temno), pri mali tukalici pa lahko brez težav določimo tudi spol.

Kaj lahko sklenemo za konec? Pri opazovanju tukalic moramo biti nadvse pozorni, predvsem pa se ne smemo zanašati samo na standardne terenske ključe in samo na en določevalni znak. Pri opazovanju tukalic je izredno pomembno, da ugotovimo obliko peruti, barvo oziroma vzorec na podrepnem perju ter po možnosti še barvo in obliko kljuna. Pri določevanju si moramo, če nismo vešči terenskega prepoznavanja tukalic (pa ne le njih), obvezno pomagati tudi z nekaterimi specialnimi članki na to temo.

Literatura

BECKER, P.M. & SCHMIDT, C. (1990): Kennzeichen und Kleider der europäischen kleinen Rallen und sumpfhühner *Rallus* und *Porzana*. *Limicola* 4: 93-144.

BRADSHAW, C. (1993): Separating juvenile Little and Baillon's Crakes in the field. *British Birds* 86: 303-311.

BRUNN, B. von, SINGER, A. & KÖNIG, C. (1986): *Der Kosmos-Vogelführer. Die Vögel Deutschlands und Europas*. Kosmos.

HARRIS, A., SHIRIHAI, H. & CHRISTIE, D.A. (1996): *The MacMillan birder's guide to European and Middle Eastern birds including North Africa*. MacMillan.

LEWINGTON, I., ALSTRÖM, P. & COLSTON, P. (1991): *A field guide to the rare birds of Britain and Europe*. Harper Collins.

PERRINS, C. (1987): *Collins new generation guide to the birds of Britain and Europe*. Collins.

PETERSON, R., MOUNTFORT, G. & HOLLAM, P.A.D. (1983): *A field guide to the birds of Britain and Europe*. Collins.

WALLACE, D.I.M. (1980): Sora Rail in Scilly and the identification of immature small crakes. pp. 231-235. V: SHARROCK, J.T.R. (ed.): *The Frontiers of Bird Identification. A British Birds Guide to some difficult species*. MacMillan.

Milan Vogrin